

แผนงาน	สร้างสมดุลของการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ
กิจกรรม	สร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ทางด้านพืช
โครงการ	เพาะขยายพันธุ์ไม้หายากและมีค่าทางเศรษฐกิจในภาคเหนือ
หน่วยงานรับผิดชอบ	สำนักพัฒนาและปลูกป่า องค์การสวนพฤกษศาสตร์

1. หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยมีความหลากหลายของทรัพยากรพรรณพืช มีพืชพรรณหลายชนิดเป็นพืชเศรษฐกิจ หลายชนิดเป็นยาสมุนไพร สามารถนำมาใช้เป็นยารักษาโรคต่างๆ ได้ แต่การใช้ประโยชน์ของพืชส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการศึกษาอย่างจริงจัง หากมีการส่งเสริมและการขยายพันธุ์ควบคู่ไปกับงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้ว จะเป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพืชอย่างชาญฉลาด และให้ผลประโยชน์อย่างสูงสุดแบบยั่งยืน ทั้งในด้านการอนุรักษ์พันธุ์พืชและการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดอีกด้วย

องค์การสวนพฤกษศาสตร์ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักหน่วยงานหนึ่งในการดำเนินงานอนุรักษ์ทรัพยากรพืชของประเทศไทย มีความพร้อมทั้งในด้านสถานที่ อุปกรณ์บุคลากร ระบบสาธารณูปโภค และเครือข่ายทั้งในและนอกประเทศ มีการดำเนินการสำรวจ เก็บรวบรวมตัวอย่าง และนำมาทำการอนุรักษ์ไว้ทั้งในโรงเรือนและห้องปฏิบัติการ รวมทั้งมีการจัดเก็บข้อมูลในฐานข้อมูลเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษา ค้นคว้า เพื่อการต่อยอดองค์ความรู้ในการอนุรักษ์พรรณพืช ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรพรรณพืช จึงได้จัดทำโครงการเพาะขยายพันธุ์ไม้หายากและไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ ขึ้นเพื่อเป็นการสนองนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาล ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ และการปลูกจิตสำนึกให้แก่ประชาชน เพื่อให้ร่วมกันอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรพืชอย่างยั่งยืน

โดยในปีงบประมาณ 2552 องค์การฯ ได้คัดเลือกพันธุ์ไม้ที่มีความสำคัญในการเป็นพรรณไม้ในพระนามสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ อันได้แก่ แคทลียาควินสิริกิติ์, กุหลาบควีนสิริกิติ์, ดอนญาควินสิริกิติ์, พันธุ์ไม้ที่มีแนวโน้มที่จะมีคุณค่าทางเศรษฐกิจที่นิยมนำมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบปลูกประดับและการค้า รวมทั้งกล้วยไม้สกุลที่พบการกระจายพันธุ์และมีถิ่นกำเนิดภาคเหนือ ได้แก่ สกุลซิมบิเดียม สกุลแวนด้า และพันธุ์ไม้ต้นหายากอื่นๆ โดยการออกสำรวจ รวบรวมสายพันธุ์ เพาะขยายพันธุ์ ปลูกในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ ซึ่งจักเป็น

ประโยชน์ในกิจการที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงทรัพยากรพันธุ์พืชของประเทศ และเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษา วิจัย และพัฒนาของนักวิชาการต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในพระราชกรณียกิจด้านการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชในประเทศไทย ด้วยการเพาะขยายพันธุ์ไม้ในพระนาม, ไม้ที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ และเผยแพร่ให้แก่ประชาชนผู้สนใจทั่วไป
- 2.2 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการนำไปใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น
- 2.3 เพื่อรวบรวมและเพาะขยายพันธุ์ เพื่อการศึกษาและการอนุรักษ์อย่างแท้จริง

3. เป้าหมายและตัวชี้วัด

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด
1) เพาะขยายพันธุ์ไม้ในพระนามสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่	- จำนวนพันธุ์ไม้ในพระนามสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในปี 2552 มีไม่ต่ำกว่า 5,000 ต้น
2) รวบรวมและขยายพันธุ์ไม้หายากที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจเพื่อรองรับการใช้ประโยชน์ในภาคเหนือของประเทศไทย	- มีการออกสำรวจและศึกษาข้อมูลสายพันธุ์พืชดั้งเดิมในภาคเหนือในปี 2552 ไม่ต่ำกว่า 3 ครั้ง - มีการเพาะขยายพันธุ์พืชกลุ่มกล้วยไม้ ไม้เศรษฐกิจ ในปี 2552 ไม่ต่ำกว่า 25,000 ต้น - สรุปผลการดำเนินงาน และรายงานผลการศึกษา 1 เรื่อง
3) ตอบสนองความต้องการใช้ประโยชน์ทั้งด้านปริมาณและชนิดพันธุ์	- จำนวนพันธุ์ไม้อื่นๆ ไม่ต่ำกว่า 20,000 ต้น - จำนวนกล้วยไม้ ไม่ต่ำกว่า 500 ต้น - สรุปรายงานผลการศึกษา 1 เรื่อง

4. ความสอดคล้องและความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์และแผน

ทำให้ประเทศไทยเป็นแหล่งความหลากหลายทางพันธุกรรมพืช และเป็นศูนย์กลางข้อมูลพืชและการศึกษาพรรณไม้ในสภาพธรรมชาติของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

5 กิจกรรมของโครงการ

5.1 กิจกรรมของโครงการต่อเนื่อง

กิจกรรม	หน่วยนับ	ปีงบประมาณ	ประมาณการล่วงหน้า		
		2552	ปีงบประมาณ	ปีงบประมาณ	ปีงบประมาณ
		แผน	2553	2554	2555
1) กิจกรรมเพาะขยายพันธุ์ไม้ในพระนามสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ					
1.1) เพาะขยายพันธุ์กล้วยไม้ แคทลียาควินสิริกิติ์	ต้น	3,000	6,000	6,000	6,500
1.2) เพาะขยายพันธุ์กุหลาบควีนสิริกิติ์	ต้น	3,000	3,000	3,000	3,000
1.3) เพาะขยายพันธุ์ดอนญ่าควีนสิริกิติ์	ต้น	500	1,200	1,200	1,200
1.4) เพาะขยายพันธุ์ไม้ที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ	ต้น	50,000	80,000	80,000	80,000
1.5) ออกสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนาม	ครั้ง	3	4	4	4

5.2 กิจกรรมการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2552

กิจกรรม	เป้าหมาย	ปีงบประมาณ 2552											
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
1. เพาะขยายพันธุ์กล้วยไม้ แคทลียา - ยาควีนสิริกิติ์	3,000 ต้น		500		500		500		500		500		500
2. เพาะขยายพันธุ์กุหลาบควีนสิริกิติ์	3,000 ต้น	500	500	500	500	500	500						
3. เพาะขยายพันธุ์ดอนญาควีนสิริกิติ์	500 ต้น		100						100	300			
4. เพาะขยายพันธุ์ไม้ที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ	50,000 ต้น			5,000		10,000		10,000		5,000	10,000		10,000
5. ออกสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนาม	3 ครั้ง			1				1			1		

6. ระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุด

ระยะเวลาดำเนินการ เริ่มในเดือนตุลาคม 2551 และสิ้นสุดเดือนกันยายน 2552

7. พื้นที่ดำเนินการ

สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ อ.แมริม จ.เชียงใหม่

8. ความพร้อมโครงการและการคำนวณผลตอบแทนของโครงการ

ดำเนินการได้ทันที

อยู่ระหว่างการเตรียมความพร้อม (ระบุ) _____

ยังไม่ได้เตรียมการ

9. แนวทางการดำเนินงาน

- 10.1 สํารวจและเก็บข้อมูลด้านนิเวศและแหล่งที่มีการกระจายพันธุ์
- 10.2 เก็บข้อมูลด้านการเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงในแต่ละขั้นตอน
- 10.3 จัดทำรายงานผลการศึกษา

10. การวางระบบการติดตามและผล

11.1 การติดตามประเมินผลให้เป็นไปตามเป้าหมายของโครงการ ด้วยการทํารายงานผลการดำเนินงานเปรียบเทียบกับเป้าหมายของโครงการประจำปี ให้แก่หน่วยงานกลาง

11.2 การติดตามประเมินผลให้เป็นไปตามหลักความคุ้มค่า ด้วยการจัดทํารายงานผลการดำเนินงานเปรียบเทียบกับทรัพยากรที่ใช้ไป

12. ตัวชี้วัดและแนวทางติดตามประเมินผลสำเร็จ

ตัวชี้วัด	แนวทางติดตามประเมินผลสำเร็จ
1. เพาะขยายพันธุ์กล้วยไม้ แคทลียาควินสิริกิติ์	- รายงานผลการปฏิบัติงาน
2. เพาะขยายพันธุ์กุหลาบควีนสิริกิติ์	- รายงานผลการปฏิบัติงาน
3. เพาะขยายพันธุ์ดอนญาควินสิริกิติ์	- รายงานผลการปฏิบัติงาน
4. เพาะขยายพันธุ์ไม้หายาก	- รายงานผลการปฏิบัติงาน
5. เพาะขยายพันธุ์ไม้ที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ	- รายงานผลการปฏิบัติงาน
6. ออกสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนาม	- รายงานผลการปฏิบัติงาน

13. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

13.1 ได้ทราบข้อมูลทางพฤกษศาสตร์พื้นฐานทั้งในด้านอนุกรมวิธาน สัณฐานวิทยา รวมถึงนิเวศวิทยาของไม้หายากในภาคเหนือ เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ด้านอื่นๆ ต่อไปในอนาคต

13.2 เป็นการรวบรวมและเพาะขยายพันธุ์ไม้หายากในภาคเหนือ เพื่อการศึกษาและการอนุรักษ์อย่างแท้จริง

13.3 สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์และพัฒนาศักยภาพของพืชให้เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของชุมชนและประเทศต่อไป